

3rd National Congress on Physical Sciences, 29 Sep. – 2 Oct. 2016, Sofia
12 Section, Oral Session

ТРЕТИ КОНГРЕС ПО ФИЗИЧЕСКИ НАУКИ

ИСТОРИЯ НА ФИЗИКАТА

СЕКЦИЯ

29 септември 2016 – 2 октомври 2016 г.

Again new for the physicist Nadjakov

I. Azmanov
iazmanov@abv.bg

Abstract. In this short paper, I describe some unknown facts and mistakes regarding the importance of the heritage by the physicist Georgi Nadjakov. It is a contribution to his biography.

Актуално е да изследваме какво са знаели за постиженията на българския физик Георги Наджаков нашите физици и инженери. Ще обсъдим техните оценки.

Тук ще се спрем на две книги от наши учени за физиката. Едната книга е “Физиката на XX век” на Азаря Поликаров. Тя е публикувана от Партиздат през 1977 година, има обем 237 страници и в нея участва още един автор – Атанас Стригачев [1]. Другата книга е “Цената на откритията” от д-р Стефан Робев, публикувана също от Партиздат през 1980 година с обем от 162 страници [2]. Има и трета книга, която явно е отразила величието на Наджаков. Това е книгата на Крум Коленцов отпечатана през 2010 година [3]. В нея са разгледани панорамно и постиженията на приложната физика в Българската академия на науките.

Поликаров не споменава името на Георги Наджаков. Заглавието на книгата задължава да се посочат успехите на физиката. За ролята и значението на фотоелектретите на Наджаков в тази книжка не е отделена нито една дума. Поликаров е бил 4 години в Париж като специалист по философия при ЮНЕСКО. Там той е имал перфектни възможности да се запознае с ролята, влиянието и връзките на френските физици с Георги Наджаков.

За мене остава загадка защо академик Наджаков не получи приживе адекватна оценка от френска страна при уникалната роля на френските физици Пол Ланжвен и Фередерик Жолио-Кюри. В исторически план Наджаков е избран от Гьотингенската Академия за член-кореспондент и от Академията на Науките на СССР за чуждестранен член. При моите подробни разговори с Георги Наджаков той декларираше категорично своето уважение, признателност и респект към френската наука.

Книгата на физика-философ Поликаров е построена така, че фотоелектретите са могли да влезнат в няколко раздела, ако ги е познавал. В първата глава, озаглавена “От класическа към съвременна

физика” Поликаров прави уникален “*преход*” към парадокса на Архимед. От втората глава, озаглавена “*Айнщайновата революция*” до края на книгата се обсъжда ролята на Айнщайн за физиката на ХХ век [1].

Д-р Стефан Робев пише: “*Откриването на фотоелектретното състояние на веществата е осъществено от Георги Наджаков през тридесетте години със средства, незначителни в сравнение с кое да е разходно перо на коя да е наша съвременна лаборатория. Следователно от гледище на икономиката научното откритие е едно от най-скромните и същевременно най-доходоносните начинания*” [2, с. 44].

Крум Коленцов обсъжда много детайлно наджаковите фотоелектрети в третата книга. Съвсем коректно той разглежда заедно Наджаков и Джон Атанасов [3, с. 29]. Коленцов пише, че “*откритието е основа, не само на класическата електрофотография – ксерографската фотокопирна техника, но може да се приложи и в областта на безвакуумната телевизионна техника, при запаметяващите устройства, рентгеновите дозиметри и при извършване на снимки от космически спътници, предавани директно по електромагнитен път на земята*”. В 10-те страници синтетичен обзор, посветени на Наджаков, Крум Коленцов описва и второто му откритие, направено съвместно с проф. д-р. Разум Андрейчин – върху “*фотоволтаичния ефект в диелектрици и полупроводници*” [3, с. 31].

Д-р Стефан Робев, както и Азаря Поликаров са имали големи възможности за разговори с Георги Наджаков. Аз можах да разговарям с него само 3 или 4 дни по няколко часа и в това кратко време получих лично невероятно много вярна информация. Аз бях доста активен при питанията към академик Георги Наджаков и той ме дари с особено доверие.

Аз съм длъжен да разкажа и за ролята на Наджаков за въоръжаването на Сталин с атомна бомба. При разговор с академик Наджаков през 1978 година той сподели, че двете американски бомби са откраднати от германците и гръмнати, като американски. Нямах сериозни доказателства освен споделеното от академик Наджаков. Той ми беше казал, че е имал сътрудничество с германските ядрени физици, изработили двете бомби от японски произведен уран, където и загива целият военно-инженерен екип. Леля ми инж. Радка Азманова е била дозиметристът на последния пакет от няколко тона радиоактивен материал който е пътувал за СССР. Тя беше химик-инженер. Завършила е в Загреб през 1946 година.

Книгата на Крум Коленцов съобщава в статията за проф. Елисавета Карамихайлова на стр. 242-243 за остатъчно замърсяване вследствие на добив на уран в Бухово през 50-те години.

В монографията на инж. Асен Азманов “*Българските минерални извори*” отпечатана през 1940 година се посочват над 30 естествени извори в България с по-силно радиоактивни води. В нея се намират

данни, че България произвежда за изследователски цели уран доста преди 1929 година [4].

Смятам, че доставянето на урана за Сталиновата атомна бомба е бил следният. Георги Наджаков и Трайчо Костов са били добри приятели още от ученическите години. И двамата били отлични ученици, завършили със златни медали средно образование. После те са заедно във Военното училище и в школата за запасни офицери. След гръмването на бомбите над Хирошима и Нагазаки Трайчо Костов получава обещание от Наджаков, че България можем да достави необходимия уран на СССР, което става до 1948 година. Георги Димитров след като получава информацията от Трайчо Костов се връща в България, за да организира доставянето на урана. Вследствие на пресилването на Георги Димитров поради претенциите му за възстановяване на Коминтерна по Югославянски модел е бил ликвидиран на 67 годишна възраст, като заедно с него е отстранен и Трайчо Костов. Наджаков, който по това време не е член на БКП, също е подлежал на ликвидиране. Някакъв щастлив и уникален случай на помощ го е запазил. Кончината на Георги Димитров е 57 дни преди експлозията на първата бомба на Сталин. Аз намирам някаква причинна логика в този резултат.

Литература

- [1] А. Поликаров 1977 *Физиката на XX век* (Партиздат, София).
- [2] С. Робев 1980 *Цената на откритията* (Партиздат, София).
- [3] К. Коленцов 2010 *Постижения на приложната физика в БАН* (АИ М. Дринов, София).
- [4] А. Азманов 1940 *Българските минерални извори*.